Stadskerk Nijmegen (OCP), 13 februari 2022,
voorganger: Toine van den Hoogen

[1e lezing: Jeremia 17,5-8] (Nieuwe Bijbelvertaling)
5 Dit zegt de HEER:
Vervloekt wie op een mens vertrouwt,
wie zijn kracht ontleent aan stervelingen,
wie zich afkeert van de HEER.
6 Hij is als een struik in een dorre vlakte,
hij merkt de komst van de regen niet op.
Hij staat in een steenwoestijn,
in een verzilt en verlaten land.
7 Gezegend wie op de HEER vertrouwt,
wiens toeverlaat de HEER is.
8 Hij is als een boom geplant aan water,
zijn wortels reiken tot in de rivier.
Hij merkt de komst van de hitte niet op,
zijn bladeren blijven altijd groen.
Tijden van droogte deren hem niet,
steeds weer draagt hij vrucht.

[Evangelie: Lukas 6, 17-26] (Nieuwe Bijbelvertaling)
17 Toen hij met hen de berg was afgedaald, bleef hij staan op een plaats waar het vlak was. Daar had een groot aantal van zijn leerlingen zich verzameld, evenals een menigte mensen uit heel Judea en Jeruzalem en uit de kuststreek van Tyrus en Sidon. 18 Ze waren gekomen om naar hem te luisteren en zich van hun ziekten te laten genezen; ook degenen die gekweld werden door onreine geesten werden genezen, 19 en de hele menigte probeerde hem aan te raken, want er ging een kracht van hem uit die allen genas.
20 Hij richtte zijn blik op zijn leerlingen en zei: ‘Gelukkig jullie die arm zijn, want van jullie is het koninkrijk van God. 21 Gelukkig jullie die honger hebben, want je zult verzadigd worden. Gelukkig wie nu huilt, want je zult lachen. 22 Gelukkig zijn jullie wanneer de mensen jullie omwille van de Mensenzoon haten en buitensluiten en beschimpen en je naam door het slijk halen. 23 Wees verheugd als die dag komt en spring op van blijdschap, want jullie zullen rijkelijk beloond worden in de hemel. Vergeet niet dat hun voorouders de profeten op dezelfde wijze hebben behandeld.
24 Maar wee jullie die rijk zijn, jullie hebben je deel al gehad. 25 Wee jullie die nu verzadigd zijn, want je zult hongeren. Wee jullie die nu lachen, want je zult treuren en huilen. 26 Wee jullie wanneer alle mensen lovend over je spreken, want hun voorouders hebben de valse profeten op dezelfde wijze behandeld.

[overweging:]
De zaligsprekingen. Je hebt ze in soorten. Een zachte versie en een harde variant. Die van Mattheus(Mt.5) is de zachte versie. Daarin worden in negen tweelingversen levenshoudingen beschreven Hier in de versie van Lucas gaat het om drie dagelijkse sociale conflicten en het perspectief hiervan klinkt dreigend. Lucas vat de zaligsprekingen niet op als *feel good movie*.

Voor het 'gevoel van Lucas' kan er in de tijd van hem en van zijn lezers ook geen sprake geweest zijn van een 'feel good movie'. Hij schrijft zijn evangelie nadat in de jaren 66-70 de joodse oorlog heeft plaatsgevonden. De joodse oorlog, ook wel Joodse opstand genoemd, woedde in Judea en Galilea van 66 tot 70 na Chr. Joodse rebellen, aangevoerd door de Zeloten, kwamen in opstand tegen de Romeinen. Met de val van Jeruzalem en de verwoesting van de tempel (29-30 augustus 70) kwam er een einde aan de oorlog, hoewel pas met de verovering van Masada in het jaar 73 een einde kwam aan het laatste Joodse verzet.
In de schets van het Lucas evangelie is de vrede die Jezus' boodschap en leven bevat, dus getekend door schrille tonen en contrasten.

Lucas leeft in een ingewikkelde tijd, en daarin wil hij zijn lezers meenemen. Voor hem en voor zijn lezers zijn de apocalyptische gebeurtenissen van de val van Jerusalem en de verwoesting van de tempel verleden tijd. Daarop kijken ze terug. Maar waarop kijken ze vooruit?

Voor de toehoorders van Jezus is alles wat Jezus zegt nog toekomst. Dat is het niet voor de beoogde lezers van het Lucasevangelie. Voor hen heeft de val van Jeruzalem en de verwoesting van de tempel in het verleden plaats gevonden. Doordat de woorden van Jezus over deze gebeurtenissen bewaarheid zijn geworden, is het des te waarschijnlijker dat wat Jezus zegt over zaken die voor de lezers van zijn evangelie nog toekomst zijn, ook daadwerkelijk zullen gebeuren.
Voor deze lezers van het evangelie van Lucas is de verwoesting van Jeruzalem een gebeurtenis die achter hen ligt. Maar de komst van de Mensenzoon ligt nog voor hen. Lucas heeft zelfs teksten waarin aangekondigd wordt dat we de komst van de Mensenzoon tijdens ons leven nog zullen meemaken. Maar achter ons liggend en voor ons uitstaande zijn beide evenementen volgens Lucas niet alleen onderscheiden van elkaar, ze staan ook met elkaar in verband. Bij beide gebeurtenissen gaat het naar de overtuiging van Lucas om de consequenties van aanvaarding of afwijzing van Gods heilsaanbod. Ze staan beide in het kader van Gods bevrijdend initiatief in de geschiedenis, waarover Lucas in zijn boeken verhaalt. Lucas interpreteert de gebeurtenissen van het jaar 70 als een gevolg van de afwijzing van Jezus en diens verkondiging van de vrede door Jeruzalem. Ook in het einde gaat het om aanvaarding of afwijzing van het woord van God. Het lot van Jeruzalem is een afspiegeling van wat mogelijk in het einde kan gebeuren. Zowel bij de tijdgenoten van Jezus

als bij de beoogde lezers van Lucas gaat om dezelfde transformaties met betrekking tot afwijzing of aanvaarding van de verkondigde vrede en bevrijding.

Lucas doet in zijn schets van deze transformaties een beroep op de oude joodse traditie van het zogenoemde jobeljaar. Het jobeljaar of jubeljaar is een instelling betreffende beheer en eigendom van het land. Het jobeljaar werd eens in de vijftig jaar gevierd. Het doel van het jobeljaar was om al het land aan de rechtmatige eigenaar terug te geven en werd als heilig beschouwd. Het jobeljaar is een voorafschaduwing van de uiteindelijke toekomst van de belofte van God omtrent de vrede op aarde.

In het christendom is deze traditie – die in de joodse traditie niet meer bestaat – bewaard gebleven als het 'heilig jaar' dat eens in de 25 jaar wordt gevierd. Het laatste reguliere jubeljaar was in 2000. De paus kan tussentijds ook een extra jubeljaar uitroepen als hij dat nodig acht. Op 8 december 2015 begon zo'n extra jubeljaar, omdat de paus gezien het tijdsgewricht extra aandacht voor barmhartigheid nodig acht.

Lucas werkt in zijn schets van de toekomst dus met deze beelden van het jobeljaar. De tijd die we voor ons hebben, de eschatologische tijd, zo wil Lucas aan zijn lezers duidelijk maken, moeten we niet opvatten als een massief geheel. Deze tijd is zelf weer geleed. Er is een periode tot aan de val van Jeruzalem en er is een periode voorafgaande aan de komst van de Mensenzoon. De tijd van het optreden van Jezus is een tijd van uitstel, van het genadejaar van de Heer, de tijd van het jobeljaar, waarin de boodschap van vrede en bevrijding wordt gerealiseerd. In deze tijd is er ook de ruimte om zich te bekeren. Wanneer men echter de weg van de vrede en de tijd dat God zijn volk heeft bezocht niet heeft onderkend volgt het oordeel. Daarom de schrille tonen in de tekst van het evangelie van vandaag. In het evangelie is Jeruzalem daar een specifiek voorbeeld van. Degenen die deze weg en deze tijd wel hebben onderkend, worden de vrede en de bevrijding deelachtig.

Het wordt in de toekomst nooit meer als vanouds, zeiden we na het uitbreken van de pandemie. De christelijke geloofstraditie is eigenlijk al vanouds een leerschool voor allen om dat vast te houden.

Zo moge het zijn.

Toine van den Hoogen, t.vdhoogen@gmail.com